

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Sin orsus etiam persequitur suos,
O quas non apinas vaniloquus crepat!
Sacris sacrilega, absurda decentibus
Miscens, ludicra seriis.
Quem finem dabit hæc garrula vanitas?
Ut quondam labyrinthi ancipites vias
Carpens Dædalides Icarij freti,
Pennas gurgite condidit:
Sic vana fatuus turbine glorie
Subuectus pluuio trans Hyadum lares,
Per fas perque nefas, per vaga & inuia
Lingua in perniciem ruet.*

PROSA EXEGESIS.

SAPIENTER illud à Poëtâ Sulmonensi dictum accepimus,

Nil prodest, quod non ledere possit idem.

Ignem quid vtilius? qui vsque ad eam vitam mortalium censetur opportunus, ut is cui aqua & igni sit interdictum, extra communis naturæ terminos proscriptus existimetur; ab hoc tamen incendia, urbiumque vastitates ac ruina. Ac tantumdem de aqua proportione quadam dicere possumus: tantumdem de ferro & armis. Si enim vita nostra in insidias aut tela inimicorum inciderit, quis nescit, expediendæ salutis gladium nobis ab ipsis porrigi legibus? Et tamen si eodem gladio se latro aliquis aut insidiator accinxerit, quæ non ille funera, quas non lacrymas dabit?

Atqui omni gladio acutior est lingua, omni que serpiente nocentior, si quis eam in fraudem ac perniciem abutatur: eadem autem nihil præstabilius, nihilque diuinius, si quis eam utatur ad salutem bonorum, contra audaciam

Quid. lib. 2
Trist. E-
leg. 1.
Nihil pro-
dest quod
nocere non
possit.

Cicero pro
Milone.

Lingua
optimum
quid &
pestimum.

Lactantius
lib. 1. c. 9.

Prou. 18,
21.

1 Reg. 25.

Bona im-
pugnabile
mirabile
efficitur.

2. Reg. 14.

2. Reg. 12.

Philipp.
Epigr. 1.1.
Anth. 40.

Eloquentia
cum
sapientia
et virtute
coniuncta.

Cassian.
Parallel.
lib. 1. c. 4.

daciam perditorum. Vt non immeritò rogatus Anacharhis, quid optimum esset in homine, quid pessimum, semper linguam assignauerit. Multoque neruosiùs pronuntiatum à Sapiente: *Mors & vita in manibus lingue.* An non olim gratiosissimâ eloquentiâ suâ Abigail familiæ suæ salutem peperit, quam stultus Nabal superbo suo responso in summum discrimen adduxerat? Et quàm gratiosè Thecuis Dauidis iram expugnans pro Absalone perorauit? Quid verò Nathan? quàm blandâ orationis conciliatriculâ, quàmque artificiosis eloquentiæ ambagibus in animum Regis pœnitudini inaccessum penetrauit?

Vt nihil iam mirer, Poëtas, aliosque Scriptores Mythologos, sapientis eloquij vim atque energiam fictis fabulis supra fidem extulisse: dum nunc Iusciniam celebrant, quæ Boream fugiens, & per mare volitans, delphini dorso suscepta vectaque sit, suauissimo cantu pro nauulo idemtidem repenso: nunc Orphei lyrâ leones tigridesque belluinam feritatem exuisse: nunc Amphionis testudine aurita saxa ad arcis Thebanæ fabricanda mœnia adrepisse.

Nihil est enim, quod non emolliat sibi que conciliet illa præstigiatrix animorum, quæ à bono Poëtâ dicta est flexanima & omnium regina rerum, oratio, quoties ad sapientiam vitæque integritatem comes accesserit. His enim velut subnixa pennis sapientis vox, occupatis priùs aurium vestibulis, ad intima penetrat auditorum pectora, eaque gratissimâ omnium seruitute sibi mancipat: quæ simul atque possederit, quas non ibidem tragœdias, quas non metamorphoses excitat? Inflammandi sunt animi? in ignem accenditur: pungendi? in stimulos acuitur: illustrandi? funditur in lucem: consolandi? spargitur

spargitur in Nepenthes: compescendi? frænum est: sanandi? Panacæa est: deliniendi? fit Sirenula. Dicitur non potest, quot sint sapientis facundiæ mites præstigiæ, quàm despoticum in animos imperium.

Contra verò incredibile dictu est, quantum damni, ^{Lingua stulti sibi aliisq; perniciofa.} infamiæ, exitij stultis adferat importuna loquacitas, & fastidiosa verborum proluuias. Non incongruè dixit quidam: Infrænis oris vectigal calamitas. Et alius non minùs appositè: Naufraga est omnis oratio, silentij anchorâ, clauo rectæ rationis, velis remisq; sapientiæ destituta: nec quidquam ab illâ speres, nisi vt in breuia & fyrtes incurrat. Cùm enim neque in diuinæ legis Cynosuram defixum habeat mentis oculum, neque silentij anchorâ, cursum interpolans, tempestates declinet, sed nullo tacendi loquendiq; discrimine tumultuosæ huius vitæ procellis se committat, ac denique temeritate potiùs quàm prudentiâ in altum prouehatur, quâ potest famæ, vitæ, fortunarum vitare naufragia?

Poterat Amalecites ille, qui spolia Sauli, ipsamq; ^{2. Reg. 1.} adeò armillam ac diadema detraxerat, silentio tutus euadere; ille tamen apud Dauidem stultâ temeritate facinus suum professus, extremam sibi perniciem accersuit.

Nec minùs stultâ, quàm superbâ loquacitate Roboam ^{3. Reg. 12.} potiore paterni regni parte depulsus est. Cùm enim subditorum animos benigno faciliq; responso æternum sibi deuincire potuisset; inconsultæ iuuentutis proteruiam secutus, *Minimus*, inquit, *digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.*

Nec prætermittendus mihi Ctesiphon ille apud La- ^{Plutarch. in Laconicis.} cedæmonios, qui cùm stolidè profiteretur se de re quali-

X x x x

bet,

bet, quantumvis exigui momenti, toto die verba facturum, tamquam Reipublicæ perniciosus, è ciuitate proscriptus est. tantam enim verborum proluuiem, nugasque tam operosas, quis ferat?

*Garrulitas
prona ad
lapsus.*

Vt omittam, in multiloquio non deesse peccatum, eosque qui inconsideratâ verborum profusione tamquam æstu aut fluctibus abripiuntur, in omne vitium & flagitium temerè deferri: nunc enim in famam innocentium inuolant, nunc etiam cælum conuitiis lacessunt; nunc scurrilibus verbis aures exulcerant, nunc adulatione demulcent; nunc odia ac dissensiones fouent, nunc amicitias dissoluunt; nunc mendaciis gressantur, nunc periuriis; nunc animum nugis detinent, & ad præsentis vitæ oblectamenta pelliciunt (vti mox videbimus) & dum arcana diuinæ prouidentiae rerumque futurarum ancipites euentus susque deque habent, blandâ oratione seductos, inextricabilibus vitæ labyrinthis inuoluunt.

S E C T I O   O C T A V A .

E C C L E S I A S T E S .

- VERSUS 14. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?
15. Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

M E T R I -